

Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi

Volume: 40, Winter-2018, p. (218-230)

ISSN: 1308-6200 DOI Number: 10.17498/kdeniz.477479

Research Article

Received: November 22, 2018 Accepted: December 05, 2018

This article was checked by iThenticate.

**RESİM SANATINDA KADIN VE BALKAN İZLERİ:
EREN EYÜBOĞLU**

**WOMEN AND BALKAN TRACES IN THE ART OF PAINTING:
EREN EYÜBOĞLU**

**ОБРАЗ ЖЕНЩИНЫ В ИСКУССТВЕ ЖИВОПИСИ
И БАЛКАНСКИЕ СЛЕДЫ: ЭРЕН ЭЙЮБОГЛУ**

Semra ÇEVİK*

ÖZ

Resim sanatında kadın konusu ilk çağlardan beri var olagelmıştır. Türk resim sanatına baktığımızda kadın imgesi resimde Avrupa sanatı etkisinde gelişim göstermiştir. Osmanlı ordusu mensubu askeri okullarda ve Avrupa’da eğitim görmüş asker ressam, muhafazakâr yaklaşımla da olsa resimlerinde ‘kadın’ imgesini ilk kullanan sanatçılar olmuşlardır. Kadın, resimde imge olmasının yanı sıra icracı olarak yani kadın ressam olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Tanzimat dönemi, kadın hakları konusunda reformların yapıldığı ve sınırlı da olsa yeni kadın kimliğinin oluşmasını sağlamıştır. Böylece kadınlar, Sanayi-i Nefise Mektebi’nde resim eğitimi alabilmişler, bu sayede resimde de Avrupalı giyimli, eğitilmiş, batılı tarz kadın imgeleri görülmeye başlanmıştır.

Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, erkekle eşit koşullara sahip algısı yaratılan kentli kadın imajı ve aynı zamanda Anadolu kadını imgesi, modernleşmenin köyden kente toplumun tamamında yayıldığı görselleştirilmiştir.

Bu çalışmada amaç, kadının hem imge olarak temsili, hem de hangi Balkan izleri taşıdığını incelenmektir. Bu bağlamda Osmanlıdan günümüze literatür taraması yapılacaktır. Aynı zamanda Romanya doğumlu Ressam Eren Eyüboğlu portreleri analiz edilerek elde edilen bulgular tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Eren Eyüboğlu, kadın imgesi, Modernleşme, Resim Sanatı.

ABSTRACT

The image of woman has been an important subject of art since first ages. When we have a look at Turkish art of painting, it can be seen that the image of women has

* ORCID: 0000-0001-5291-243X Doç. Dr., Ardahan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Öğretim Üyesi, semracevik@ardahan.edu.tr

developed under the influence of European art movements. Painters of military origin, who were educated in schools belonging to Ottoman army or in Europe were the first artists to employ women image, though in a conservative way. In addition to being an image in painting, women were also practitioners of the art itself.

The Ottoman Reform period was a time when women rights were handled, and though on a limited scale, woman identity was constructed. As a consequence, women began to have art education in Art School, where woman image in European fashion style, educated and Western type appeared in painting.

During the Republic era, both the image of urban woman image and Anatolian women, about whom the impression that they were equal to men was created, was handled in painting as the dissemination of modernity from rural to urban settings all over the community.

In this study, the main aim is to determine the representation of woman image in art and specify what traces of the Balkans are present in art. In this regard, first of all, a literature study will be made since Ottoman period up to the present. Then, the portraits by Eren Eyüboğlu, who was born in Romania, will be analysed and the findings will be discussed.

Keywords: The Balkans, Eren Eyüboğlu, Woman Image, Modernity, Art of Painting.

АННОТАЦИЯ

Тема женщины в искусстве живописи существует с первых же веков. Анализ турецкого искусства живописи показывает, что образ женщины сложился под влиянием европейского искусства. Художники, выпускники османских военных училищ и военные османской армии, получившие художественное образование в Европе были первыми, кто использовали образ “женщины” в своих картинах, даже с консервативным подходом. В добавок к тому, что женщина изображена на картинах, она выступает в роли исполнительницы или художницы.

В период танзимата были проведены реформы по правам женщин. Хотя и ограничено, но это обеспечило формирование новой женской идентичности. Этим, женщинам предоставилось право получить образование в школах художественных искусств. Таким образом, на картинах появились образ женщины, одетой в европейской одежде, образованной и в западном стиле.

В республиканский период стало наглядным равноправность женщины с мужчиной, имидж горожанки, образ анатолийской женщины, полная модернизация городского и сельского населения.

В нижеследующем исследовании изучается образ женщины и сопутствующие его балканские следы. В этом контексте производится обзор литературы от османского периода по сегодняшний день. Наряду с этим, анализируются портреты художника Эрен Эйюбоглу, родившегося в Румынии и обсуждаются получившие результаты.

Ключевые слова: Балканы, Эрен Эйюбоглу, образ женщины, модернизация, художественное искусство.

Giriş

Resim sanatında kadın konusu ilk çağlardan beri var olagelmıştır ve kadın genellikle resmin konusudur. Ressam denince akla her zaman erkek cinsi gelmektedir. Oysa kadının

sanat olgusu içindeki yeri imge ve konu olabildiği gibi sanatın icracısı olarak ta varlığını gösterir. Türkiye’de batılılaşma hareketiyle birlikte resim, müzik, heykel, performans vb. sanat uygulamalarında kadınlar önemli atılımlar yapmıştır. Ancak sanat söz konusu olduğunda kadın hep görsel güzelliğin simgesi görülmüş, akademik becerileri hep geri planda tutulmuştur. Kültürel olarak baskılanan, geleneksel rolleri içindeki mesleklerle sınırlandırılan ve bir anlamda buna zorlanan bazı kadınlar ancak aykırılıkları, karşı duruşları mücadeleleriyle hayatta ve sanat alanında kendilerine yer açabildiler. Üretimleri hem meydan okuma aracı ve hem de sanatta başarıyı getiren inşaları olarak görülebilir.

Ülkemizde Batılı anlamda resim tarihine baktığımızda ne yazık ki çok eskilere gidemiyoruz. Geleneksel yapı, islam dinin yasaklamaları ‘resim’in minyatür ve süsleme tarzının ötesine geçirmesinde bir engel olarak durmuştur. Dünyada sanayileşmeyle başlayan değişim ve dönüşüm bizde de bir takım yeniliklerin yapılması gereğini doğurmuştur. Özellikle yurt dışında eğitim görüp ülkeye dönen aydınlar orada gördükleri sistemin ilk uygulayıcıları olmuştur. Bir başka ifadeyle ülkemizin Avrupa tarzı yaşamın ve sanatın benimsenmesi yurt dışını tanıyan aydınlar sayesinde başlamıştır.

Çağdaşlaşma hareketi bir açıdan aydınların benimsediği milliyetçilik ülküsünden güç alarak, evrensel olana kenetlenen yeni bir sentez meydana getirmektir Çeşitli baskılar, yöresel gelenekler nedeniyle gecikmiş bir sanat çabası 18 ve 19 yüzyıllarda bu güçle harekete geçmiştir (Tansuğ 2003: 11). Bir başka ifadeyle Osmanlı ressamlarının fırçayı ellerine alıp resim yapmaya başlamaları bu tarihte başlamıştır. Yaklaşık 500 asrı geride bırakan batı sanatının karşısında genç ressamlar farklı felsefeleri, farklı estetik yargıları öngörerek, biçem-sanat ilişkisinin anlamını kavrayabilmek dolayısıyla sanatçı olabilmek için çaba harcamaları gerektiğini fark ederler (Giray 2009:18). Devletin de desteğiyle yetenekli gençler yurt dışına eğitime gönderilir.

Batılılaşma hareketi Osmanlı imparatorluğunun son döneminde Tanzimat fermanının ilanı ile başlamıştır. 1839 tarihinde Tanzimat fermanının ilanıyla birlikte birçok alanda batılı anlamda değişiklikler gerçekleştirilmiş, batı tarzı ilk edebi eserler bu dönemde verilmeye başlamıştır. Vatan, millet, hak, adalet ve özgürlük gibi kavramlar konu olarak yazında işlenmektedir. Toplumu bilinçlendirmek için edebiyat araç olarak kullanılmaktadır (www.turkedebiyati.org). Dönemin aydın ressamları da toplum için sanat anlayışıyla eserler üretmişlerdir ve bu çerçevede edebiyatta olduğu gibi resim sanatı da benzer bir dönüşüm geçirmektedir. Tanzimat dönemi modernleşme sürecinde Osmanlı ordusunun bazı üst subayları batıda askeri okullarda eğitim görmeye gönderilirler. Batı’ya özellikle Fransa’ya gönderilen ve Batı kültürüyle yetişen askerler yanı sıra resim bilgilerini de geliştirmişlerdir. Asker ressam kuşağı olarak adlandırılan paşalar önemli eserler üretmişlerdir. Bu dönemde mahremiyet olgusu çerçevesinde kadın imgeleri özel ve kamusal alanlarda resimlere girer. ¹Böylece batılı anlamda resim sanatımız devlet eliyle başlamış olur. Tanzimat dönemi aynı zamanda kadın hakları konusunda reformların yapıldığı ve sınırlı da olsa yeni kadın kimliğinin oluşmasını sağlayan bir dönemdir. Artık kadınlar, Sanayi-i Nefise Mektebi’nde resim eğitimi alabilmişlerdir. Sanat eğitimi almaya başlayan kadınlar sayesinde resimde de Avrupai giyimli, eğitilmiş, batılı tarz kadın imgeleri görülmeye başlanmıştır.

1923 yılında cumhuriyetin ilanıyla başta Atatürk olmak üzere diğer devlet erkânının da önem verdiği konu yeni Türkiye Cumhuriyetinin bilim ve sanat alanlarında çağdaş devletler seviyesine ulaşma ülküsüdür. Cumhuriyetle birlikte sanat eğitime verilen önem

birçok erkek sanatçının Paris'e gönderilmesine imkân sağlamıştır. Ancak ne yazık ki bu sanatçılar içinde maalesef kadın sanatçı yoktur. Atatürk'ün çabalarıyla Cumhuriyet ile birlikte akademiye kadınlar da eğitime alınmaya başlanmıştır. 20.yüzyıla adım atarken kadının toplum içinde özgür kimliğini kazanma söylemlerinin ortaya çıkmasına, kadının meslek sahibi olma gereği üzerine tartışmalar yapılmasına karşın kadının rolü ev ve aile içiyle sınırlıdır (Giray 2009: 27). Bu sınıfsal ayırım kadınları öğrenim görseler ve meslek sahibi olsalar bile çok az sayıda kadın sanat kariyerinde başarılı olabilmıştır. Bu bağlamda kadın sanatçılar önemli bir potansiyele sahip olsalar da ancak isimlerini gereği gibi duyurmada erkek egemen yapı yüzünden başaramazlar. Bu yüzden hep geride kalmışlardır. Yine de bu dönemde, erkekle eşit koşullara sahip kentli kadın imajı ve aynı zamanda Anadolu kadını imgesi modernleşmenin simgesi olmuştur. Modernleşmenin köyden kente doğru yayılarak toplumun tamamında yer aldığı resim sanatı aracılığıyla belgelenerek görselleştirilmiştir.

Sonuçta; batılılaşma düşüncesi tüm sanat dallarında olduğu gibi resim sanatında da önemli gelişmelere, değişimlere yol açmıştır. Manzara resimleri konusu içine figür girmeye başlamıştır. Kadın imgesi resimde muhafazakâr biçimde de olsa Avrupa sanatı etkisinde gelişim göstermiş ve resmin içine girebilmiştir.

Balkanlar, Sanat ve Kadın

Balkan sözcüğünün anlamına baktığımızda; Türk Dil Kurumu Sözlüğünde sarp ve ormanlık sıradağ anlamına gelmektedir. Benzer olarak dağ, dağlık yer anlamlarına gelen Türkçe bir kelimedir. Bugün Bulgaristan, Hırvatistan, Arnavutluk, Kosova, Makedonya, Bosna, Hersek, Macaristan, Moldova, Sırbistan, Karadağ, Slovenya, Yunanistan, Romanya devletlerini içine alan Karadeniz ile Adriyatik denizi arasında ki yarımada balkanlar coğrafyası olarak adlandırılmaktadır (Bayraktar 2013: 224). 14.yüzyıl ortalarında Osmanlı imparatorluğu Balkanlar olarak bilinen 22 ülkeyi sınırları içine almış ve yaklaşık 550 yıl hüküm sürmüştür. Anadolu ile aynı siyasi ve idari yapının içinde olan Balkanlar uzun süre Osmanlı Türklerinin yönetimi altında olduğundan bir anlamda Avrupa'daki Türkiye olarak da değerlendirilmektedir. Balkanlar'ın Osmanlı imparatorluğu tarafından fethedilmesinden sonra bölgenin toplumsal yapısında köklü ve kalıcı değişiklikler halklar arasında yakınlaşma ve kenetlenme ye olanak sağlamıştır (Bayraktar 2012: 182). Bunda Osmanlı devlet sisteminin yöre halkına hoşgörülü yaklaşımının önemli olduğunu söyleyebiliriz. Bu ülkelerin sınırları içerisinde yüzlerce sosyal, kültürel, ticari, dini ve eğitim amaçlı yapılar inşa edilmiştir. Böylece Osmanlı kültürel mirası da; cami, mescit, tekke ve türbe gibi dini; han, bedesten, kervansaray, arasta ve çarşı gibi ticari; imaret, hamam, köprü, su kemerleri, çeşme, saat kulesi gibi eğitim; okul, medrese ve kütüphane gibi eğitim; kale, burç gibi askeri mimarisi olarak Balkanlar'a taşınmış olur.

Balkanlar semavi dinler odağında bir coğrafya olup Müslüman, Hıristiyan, Musevi kimliklerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla sanat alanında aynı çeşitlilik etkisini göstermektedir. Kilise, cami gibi dini mimarinin yanı sıra İslami yazma eserleri, Hristiyan – Ortadoks ikonaları, halı ve el sanatları bir arada Balkan tipolojisini karakterize eder. Çok kültürlü sanat ortamında yetişen sanatçı bundan nasibini alır. Sonuçta Balkanlar Batı içindeki doğu Avrupa bölgesidir.

Sanat eseri sanatçının kültüründen bağımsız düşünülemez. Sanat yapıtı sanatçının sosyokültürel tüm bilgi, bilinç ve emeğinin özgün bir formudur. Sanat eseri içindeki imgeleri toplumun ya da içinde bulunulan kültürün sanatçı belleğine yerleştiği kodlar olarak kabul edilebiliriz. Sanat toplumsal bir olgudur, fakat bireysel ve sanatçının duygululuğu içinde gerçekleşir. Yani sanatçının eserine yansıttığı renk, doku, biçim toplumsal değer yargılarının cisimleşmesidir. Sanat eseri yani görsel üretim aynı zamanda

kültürel olandır ve hiçbir sanat eseri içinde üretildiği çağın toplumsal, ekonomik ve kültürel koşullarından, yaratıcısının dünya görüşünden, görme ve algılama biçiminden bağımsız üretilmemiştir. Bir sanat eseri hangi dönemde ve koşullarda üretilmiş olursa olsun ona bakanlar (izleyici/tüketici) o sanat eserini kendi içinde yaşadığı dönemin özellikleriyle algılayacaklardır. Dolayısıyla sanatçı, kültürel izlerini eseriyle topluma yansıtacak ve etkileşimi sağlayacak yaratıcı güç olarak kabul edilebilir (Çevik 2013: 7).

Kadının sanat olgusu içinde yeri genellikle imge yani konu olarak üreten değil üretilen olarak düşünülür. 19.yüzyıl öncesi kadın değer üreten rolüyle anne olarak evde, işçi olarak tarlada, iş yaşamında vb. imge olarak karşımıza çıkarken aynı yüzyıl öznenin yani “kadının” kaybolduğu bir oluşumu da gündeme getirir. Özne-insan bir başka ifadeyle kadın-insan sanayi toplumunda mekanik ve karmaşık bir üretim sürecinin basit ve rutin işlerini yapan haline gelmektedir (Şaylan, 2009: 103). Çağımızda ise kadın hem ev içinde ve hem de sanatçı olarak toplumda üretim, koruma ve dönüşüm açısından önemli rolü olduğu bilinmektedir. Sanat ürünleri de birer kültürel temsil imgesi olarak toplumsal düzenin dönüştürülmesine veya yeniden üretilmesine kurgusal yapısıyla katkıda bulunur. Bir başka ifadeyle toplumsal düzen yalnızca sanat eserlerinin yapısını, özelliklerini, söylemlerini belirlemez, bunun yanı sıra sanatçının kültürel kimliğinin izlerini de sergiler. Kadın; kimliğini Ayan’ın da belirttiği gibi ancak uygarlık ve teknolojinin gelişimiyle kazanmaya başlamıştır. Ona göre;

“Sosyal statü, ekonomik yönden erkeğin hakim olması ve iktidar savaşı kadını geri plana iten, nötrleştiren hatta aşağılayan bir tutuma dönüştürmektedir. Erkek hakimiyetinde asırlar boyu hüküm sürülen bu yaşam düzeninde kadın, kimliğini ancak uygarlığın ve teknolojinin gelişimiyle kazanmaya başlamıştır. Sanayileşmenin gelişimine paralel olarak ev işlerinde makinenin devreye girmesi kadının işini hafifletmiş ve sosyal hayata karışmasını, düşüncelerini ifade edebilmesini, erkeğin yanında yer alabilmesini sağlamıştır. Böylelikle sosyal yaşam içindeki statüsünü artırarak bilimsel ve sanatsal alanda bedensel kimliğinden sıyrılmış ve zihinsel kimliği ile var olamaya başlamıştır” (Ayan 2011).

Böyle zorlu yollardan geçen kadın sanatçılar kendilerine biçilen rollerin farkında olarak hem kendi ve hem de diğer kadınların kimliklerini eserleri üzerinden geliştirme gibi ulvi bir görev üstlenmişlerdir. Çağdaş sanat düşüncesi paralelinde öne çıkan kadın sanatçı olgusu sınırlandırılmış olarak üst sınıfa mensup ailelerin eğitimli kızları tarafından sürdürülmüştür. Meşrutiyet dönemi kadınlarının ‘vakit geçirme’ sıkıntısını giderme çabası Cumhuriyet dönemi ile birlikte toplumun geleceğini yapılandırmaya evrilmiş görünmektedir (Erişti 2015:74).

Eren Eyüboğlu Hayatı

Asıl adı Ernestine Leibovici (Letoni) olan Eren Eyüboğlu 1907 yılında Musevi bir ailenin sekizinci çocuğu olarak Romanya’nın Yaş şehrinde doğdu (<http://eyubogluvakfi.org.tr>). Kalabalık aile içinde abla ve abilerinden çok çekmiştir. Gençlik yıllarında kardeşleriyle girdiği bir iddia üzerine resme ilgi duymuş ve böylece resim yapmaya başlamıştır. Bir söyleşide Zeynep Oral’a “...Sonra bir gün iddia üzerine, resim yapabileceğimi göstermek için çizmeye başladım. Akademiye girebileceğimi de ispatladım” demiştir (www.cumhuriyet.com.tr). 1927 yılında Yaş Güzel Sanatlar Akademisinde eğitime başlar. Ardından iki yıl sonra 1929’da Paris’te Julian Akademisine girerek Andre Lothe’un öğrencisi olur. Lothe’nin atölyesinde çalışırken hayatının yönünü değiştirecek Bedri Rahmi ile tanışır. İki ailenin de tüm karşı çıkmalarına karşın aşkları galip gelir, 1936’da Bedri Rahmi Eyüboğlu ile evlenerek İstanbul’a yerleşir. Evlendikten sonra Türk vatandaşlığına geçen Ernestine ‘Eren’ adını alır. Eşi Bedri Rahmi’yle birlikte Anadolu’yu gezerek Anadolu doğasını ve insanını tanıyarak doğu yaşamını resimlemiştir.

Cumhuriyet idealinin 10. yılında yeni uygulanacak hükümet programı çerçevesinde çok partili sisteme geçiş ve kalkınma programı planları içerisinde halkın düşün yapısını geliştirmek üzere adımlar atılır (Giray 2009: 39). Bu doğrultuda sanat eğitimi kurumları modernleşmiş, Batı sanatıyla yakın ve sıkı ilişkilere girilmiştir. 1939-1944 yılları arasında “Yurdu Gezen Türk Ressamları” programına katılan sanatçılar kendi ülkelerinin gerçeklerini kişisel üslupları ile ifade etmeye başlamışlardır. 1933 yılında bir heykeltıraş, beş ressam altı sanatçı tarafından kurulmuş olan D grubuna 1934’te Bedri Rahmi Eyüboğlu katılır. 1950’lere kadar önemli bir varlık gösteren D grubu’nun temel çıkış noktası kompozisyonu kübist ve konstrüktivist akımlardan esinlenen sağlam bir desen ve inşa temeline oturtmaktır. Bu idealle Anadolu köylerindeki geometrik kırsal nakış motifleri soyutlanarak resimlere girmiştir. 1939’da D grubu’nun açtığı 7.ci sergisi ile Eren Eyüboğlu’da grubun sanatçıları arasında yerini alarak topluluğun içinde etkin çalışmalarında bulunmuştur (Tansuğ 2003: 179-182). Bu güne kadar resim, desen, seramik ve mozaik türünde doğdu yerin kültürünü de unutmadan eserler bırakan Eren Eyüboğlu 30 Ağustos 1988 günü Kalamış’taki atölye evinde yaşama gözlerini kapadı.

Eren Eyüboğlu Sanatı Ve Eserleri

Eserlerinde Anadolu kadını ve kültürünü plastik öğelerle işleyen Eren Eyüboğlu inşacı bir anlayışla sağlam bir çizgiye dayanan resimler yapmıştır. Bedri Rahmi ye göre ‘O’ doğuştan ressamdır. 1945’te katıldığı karma sergi değerlendirmesinde Ahmet Hamdi Tanpınar da onu Bedri Rahmi’den daha ressam görüyor. ‘Tabloyu sağlam kuruyor, ışığı iyi idare ediyor. Tablolarında mizacımı değil San’atını görüyoruz’ sözleriyle bu düşünceyi pekiştiriyor (2000: 415) (Resim 1). Fovist ve dışavurumcu diyebileceğimiz Eyüboğlu diri, taze, ışıklı renklerin bulunduğu ve düzen kaygısını önde tutan bir anlayışla yöresel halk motiflerini kişisel anlatımıyla resimlemiştir. Çizgi, leke ve renkle duygulu portrelerinde fırçasına hâkim ve güçlü bir imaj sergiliyor (Resim 2).

Ahmet Hamdi Tanpınar 1946 yılında bir resim sergisi sonrası Ulus gazetesine yazdığı “Eren Eyüboğlu’nun Sanatı” makalesinde onun büyük bir renkçi olduğunu ve renkle düşündüğünü söylüyor. Mitolojik konuları da resimleyen (Resim 3) Eren için;

“...renkle düşünüyor, hülya kuruyor, renkle mest oluyor. Bu, istediği zaman hacmi vermesine, resmi plastik bir dünya yapmasına, öğretilmesi kolaylıkla kabil göz aldatıcı oyunlarla derinlik bulmasına hülasa iki bu’udda üç bu’udun (boyut) vehmini yaratmasına hiç mani olmuyor”(2000: 424) .

Eren 1950’li yıllarda Picasso ve Braque gibi ustalardan yaptığı kopyaların etkisinde kalarak ayrıntıdan uzak, yalın, çizgisel ritim ve coşkulu bir renk lirizmine ulaşmıştır. 1955’ten sonra rengin ön planda olduğu lirik soyutlama portreler yapmıştır (Resim 4 -5).

1960’larda eşiyile birlikte alışılmış kalıpların dışına çıkarak renkçi bir döneme girerler. Eşi Bedri Rahmi ile birlikte Anadolu’yu gezmiş ve izlenimlerini köyden kente Anadolu modernleşmesinin dışı vurumu olarak tablolarına yansıtmıştır. Bu dönemde Anadolu kültürünü gelenekselin ötesine renk ile taşımaya çalışmışlardır (Resim 6). Duyguyu öne çıkaran, tek renkle problemi çözme arayışları bu dönemde kendini portrelerde gösterir (Resim 7)

1970’ten sonra daha önce çalıştığı figür konusuna döner. Günlük yaşamdan izlenimler, portreler ve figürler yapmaya başlar. “Görelle’li Fatma Kadın” ve “Ağlayan Gelin (Resim 8) ” isimli portreleri biçim kaygılarının yanı sıra duyarlı bir anlam endişesi taşıdığını göstermektedir (www.turkishpaintings.com). Ferit Edgü Eren’in sergi kataloğu yazısında belirttiğine göre;

“...Sanatçı sanatını oluştururken kendi yolunu bulma uğraşısı içerisinde olmuştur. Bu da Eren Eyüboğlu’nun sanatının tek bir üslup üzerine gitmediğini sanatçının farklı

denmelerle bir bütünlük oluşturma çabası içinde olduğunu söyleyebiliriz. Sanat hayatının şekillenmesinde Bedri Rahmi'nin önemli bir payı olduğunu söyleyebiliriz. Seçmiş oldukları konular benzese de Eren Eyüboğlu'nun figür, renk kullanımı kendine özgü bir üslup ile karşımıza çıkar" (<http://theearthhistoryjournal.blogspot.com>).

Fırçası kadar hayal gücü de parmaklarından tuvaline akıyor. Eren, 'eşyayı uykusunda yakalamıyor, kendi içinin gürültüsü ile uyandırıyor' Tanpınar'ın ifadesiyle. Yetenekli çalışkan, farklı arayışlardan korkmayan, enerjik bir doğası vardır. 1980'e kadar yeni renk ve çizgi değerleriyle anlam bulan Anadolu manzaraları, portre ve figür çalışmaları sürer (Resim 9). 1980'lerden sonra atölyesinin çevresinden görünümmler olgunlaşmış üslubuyla yansır tablolarına.

Eren Eyüboğlu resmin yanı sıra seramik ve mozaik çalışmaları da yapmıştır. Atilla Galatalı atölyesinde çamurla dilediği gibi oynayıp, sırlayarak pişirdiği seramik üretimleri de bulunur (<http://mithatsarcan.blogspot.com>). Eren'in seramikleri de yağlıboya gibi Anadolu yemeni, kilim, dokuma motiflerinden soyutlanmış desenlerden oluşmuştur (Resim 10). Eren Eyüboğlu; 1956'da Ankara Etibank, 1957'de 4. Levent Konut Duvarları, 1978'de Ankara Çocuk Hastanesi, Cerrahpaşa Hastanesi ve 1979 yılında Haydarpaşa Göğüs Hastalıkları Hastanesi için yine yoğun Anadolu izleri yansıtan mozaik panolar yapmıştır (Resim 11). Anadolu kadını resimlerinde bir tür simgedir (Resim 12). Köyden kente Anadolu'dan mitolojiye folklorik motifler kendine özgü tarzı, renk kullanışı, kurt figürleri, süslemecilikle uzak desenleri ile önemli bir sanatçımızdır.

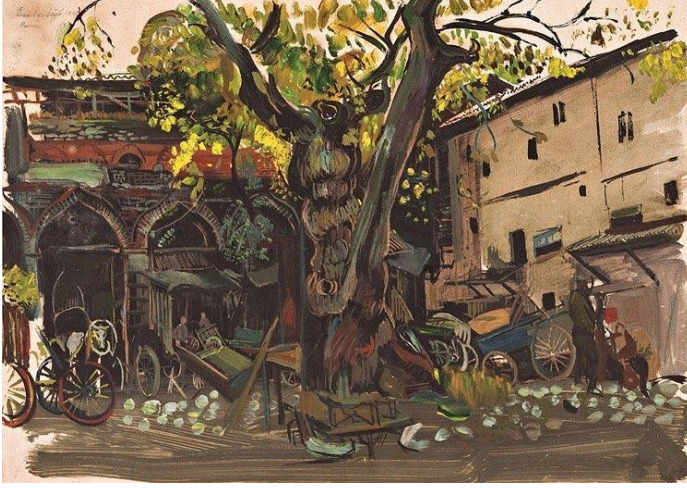
SONUÇ

Türk sanatında ilk çalışmalar yabancı sanatçıların ülkemize gelmesiyle başlamış ve ardından Batılılaşma hareketiyle hız kazanmıştır. 19 ve 20. yüzyıllarda dünyada meydana gelen siyasi, tarihi, sosyal, ekonomik değişimler ve gelişmeler ülkemizin tarihi, sosyal ve kültürel yaşamını etkilemiş ve resim sanatının uyarı ülkeler seviyesine gelmesinde önemli bir rol oynamıştır. Cumhuriyetin ilanı sanat ve sanatçı yetiştirme politikalarında ki gelişmeler ve kazanımlar resim sanatının dünya ölçeğinde değerlendirilmesine yol açmıştır. Yurt dışında eğitime giden yetenekli gençler ve yurt dışından yurda gelen batılı sanatçılar aracılığıyla modern sanat akımlarını dünya ile paralel bir düzeyde uygulanmasını sağlamıştır.

Türk resim sanatının Romen gelini olarak bilinen, kadın sanatçıları arasında yer almış Eren Eyüboğlu; dini mimari, İslami yazma eserler, Hıristiyan-Ortodoks ikonaları vb. görsel bir diyalog ve etkileşim ortamı sunan Balkanlar coğrafyası Romanya'dan batı eğitiminin izleri ile Türkiye'ye gelmiş önemli bir kimlik olarak kadın sanatçılarımız içerisinde yer almaktadır. Eren, başta Bedri Rahmi olmak üzere Türk resim sanatının sınırlarının gelişmesinde etkili olmuştur. Sadece ülkemizde değil dünya sanatı içinde de adını duyuran Eyüboğlu yaşadığı kadın olmaya dair zorlukların yanı sıra çizim ve yaratma zevki ve güçlü kişiliği ile modern kadın sanatçı imgesinin önemli bir temsilcisidir.

Sonuç olarak Eren Eyüboğlu; içine doğduğu ve yaşadığı iki farklı ülkenin toplumsal yapısı, kültürler farklılıklarına rağmen kendine özgü yaklaşımı ile Anadolu modernleşmesinin resimlenmesinde önemli katkı sağlamıştır. Güçlü kadın ressam ve imgesinin Avrupa sanatı paralelinde gelişime göstermesinde üstlendiği rol dikkate değer. Türk resim sanatı kadın ressamları arasında üslubu, tekniği, rengi ve kadın kimliğiyle birlikte Balkanlar'ın izlerini ülkemize taşıyan kadın yeteneklerden biri olarak resim sanat dünyamıza iz bırakmış güçlü bir sanatçidir.

Resimler:

Resim 1: Bursa Koza Han Bursa koza han 1945 35x50cm. Yağlıboya, <https://deskgram.net>

Resim 2: Kanepede kadın 1947, Tuval üzeri yağlıboya, Kaynak: www.turel-art.com

Resim 3: Üç güzeller, 55x100cm, tuval üzerine yağlıboya, tahminen 1947

Resim 4: Resim 3: Oto Portre, 1948. Kontrplak üzeri Yağlıboya

Resim 5: Portre 65x49cm. 1952 Kaynak; <http://www.turkishpaintings.com>

Resim 6: İsimsiz Portre, 82x100cm Tuval üzeri yağlıboya

Resim 7: İki kadın 1961, Kağıt üzeri yağlıboya, Kaynak; <http://www.beyazart.com>

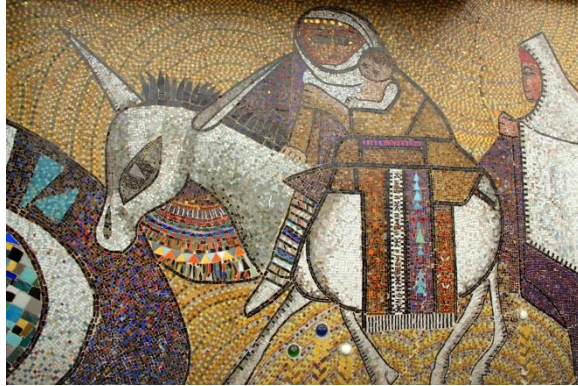
Resim 9: Pazar yeri 1983, Tuval Üzeri Yağlıboya

Resim 8: Bursalı Ağlayan Gelin <http://mithatsarcan.blogspot.com>

Resim 10: Seramik Tabak

Resim 11: Mozaik duvar panosu, İstanbul Manifatura ve Kumaşçılar Çarşısı

KAYNAKLAR

Giray, Kıymet (2009). Türk Resim Sanatının Bir Asırlık Öyküsü II Yollar- Yıllar- İzler-İzmler, Rezzan Has Müzesi Kataloğu, İstanbul, Mas Matbaası

Şaylan, Gencay (2009). Postmodernizm. Ankara: İmge

Tansuğ, Sezer (2003). Çağdaş Türk Sanatı, 6. Basım, İstanbul, Remzi Kitabevi

Berger, John (1993). Görme Biçimleri. Çev., Yurdanur Salman. İstanbul: Metis

PDF Kaynaklar

Ayan, Müjde (2011). *Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Dönemi Türk Toplum Yapısında Kadının İfade Özgürlüğü ve Sanat*, İnönü Üniversitesi 4. Uluslararası Bir Bilim Kategorisi Olarak Kadın, Edebiyat, Dil, Kültür, Sanat, Peyzaj ve Tasarım Çalışmaları

- Bayraktar, Zülfikar (2012). *Türkiyenin Balkanlardaki Yumuşak Gücü Türk Kültürü*, Karadeniz Araştırmaları, Güz Sayı 35, 181-189
- Bayraktar, Zülfikar (2013). *Balkanlar'da Birarada Yaşama Kültürü Bağlamında Kimlik Çatışmasından Kültürel Entegrasyona Türk Dili ve Kültürünün Önemi*, Karadeniz Araştırmaları, Kış, Sayı 36, 223-234
- Erişti, Özgür Ceren (2015). Geç Dönem Osmanlı Resminde Kadın İmgesinin Temsili, *Moment Dergi Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2 (2): 59 – 79
- Tanpınar, Ahmet Hamdi (2000). *Yaşadığım Gibi*, Hazırlayan Prof. Dr. Birol Emil, Dergah Yayınları 22, Çağdaş Türk Düşünce Dizisi PDF
- Çevik, Semra (2013). 6-7 Mayıs 2013 tarihinde Giresun Üniversitesi “Uluslararası Kadın Sempozyumu ve Sanat Çalıştayı”, Cinsiyetlerarası Eşitsizliğin ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Devlet Politikaları ve Sivil Sorumluluk” temasında sözlü bildiri

İnternet kaynakları

- http://www.cumhuriyet.com.tr/koseyazisi/302336/Eren_Eyuboglu__8217_nun_renkli_dunyasi__.htm
- <http://theearthhistoryjournal.blogspot.com/2011/06/eren-ernestine-eyuboglu.html>
- <http://eyubogluvakfi.org.tr>
- <http://www.tempomag.com.tr/detail/golgeli-bir-ask>
- <http://www.beyazart.com/sanatci/Eren-Ey%C3%BCbo%C4%9Flu>
- <http://www.artnet.com/artists/eren-ey%C3%BCboglu/5>
- <http://mithatsarcan.blogspot.com/2011/11/eren-eyuboglu.html>
- <http://birgunbiryerde.blogspot.com/2013/11/dogustan-ressam-eren-eyuboglu.html>
- http://www.turkishpaintings.com/index.php?p=37&l=1&modPainters_artistDetailID=95
- <https://www.turel-art.com/eren-eyuboglu-tablolari-ve-eserleri>